

בס"ד

משרד החינוך

המחוז החרדי

תכנית הלימודים
ב"מולדת, חברה ואזרחות"
כתות ב'-ד'

ערכה: נתנאלה לב

מדריכה מחוזית למולדת וגאוגרפיה

תכנית הלימודים ב"מולדת, חברה ואזרחות"

כתה ב'

הנושאים	פרוט תכני הלימוד	מונחים ומושגים מרכזיים	הצעות לפעילויות לימודיות המשלבות תוכן ומיומנויות	מיומנויות וכישורי חשיבה	ערכים מודגשים
נושא א': לחיות בסביבות משתנות	1. בית- לשם מה ? 2. הבנת הארגון המרחבי של בית המגורים בהתאמה לצורכי המשפחה. לדוגמא: תפרוסת החדרים בבית בהתאם לסוג השימוש בהם. תפקידי הקירות, תפקידי החדרים השונים.	בניין משותף בית פרטי מבני ציבור יישוב (כפרי /עירוני/ עיר) שכונה רחוב כתובת תרשים סביבה תופעה תצפית איכות הסביבה רכוש פרטי / משותף מפגע תחבורה	הקמת תערוכה עריכת תצפית בסביבה משחקי תנועה וכיוון	פיתוח כישורים של לומדים בעלי הכוונה עצמית: בעלי יוזמה וסקרנות, התבוננות בסביבה הקרובה. טיפוח כישורים הנוגעים להכרת עצמם וליכולותיהם כלומדים. טיפוח כישורים לעבודה בצוות ולתקשורת <u>בין-אישית</u> .	שייכות שוניות אחריות פתיחות שיתופיות זכויות וחובות קבלת האחר כבוד סובלנות וותרנות הערכה
	3. הבחנה בארגונים מרחביים שונים בסביבה הקרובה: הכיתה, הרחוב. הבנת קשרי הגומלין בין הארגון המרחבי לצרכי האדם <u>לדוגמה</u> : שיטת המספור של בתי הרחוב מקילה על ההתמצאות בו. 4. התמצאות במרחב הקרוב על פי שילוט, מאפיינים, שימוש במושגי כיוון- שמאל, ימין, קדימה ואחורה. 5. תרשים הבית /החדר שלי. 6. מצוות בבית: חנוכת הבית, מזוזה, מעקה, הכנסת אורחים. 7. כללי זהירות בבית "ונשמרתם...לנפשותיכם" 8. התמצאות במרחב: איפה אנו גרים? היישוב, השכונה, הרחוב.	השוואה בין תצלום/ציור מקום לתרשים- מפת המקום. צילום סביבות שונות והצגת	טיפוח מיומנות השיח והדיון באמצעות סוגיות. מיומנות עריכת תצפית. עידוד וטיפוח יכולת נקודות מבט שונות זוויות ראייה שונות .		

<p>להפקת מידע – סביבות תוך בית ספריות, (כגון: ספרייה, מרחבי למידה) סביבות שמחוץ לבית הספר, בית המגורים, הנוף הפתוח, הנוף המגורים</p>	<p>מילוי "עץ המשפחה" האישי של כל תלמיד ומציאת קשרים משפחתיים.</p> <p>תיאור מנהגים ייחודיים לכל משפחה.</p> <p>תיאור אירועים ושמחות במשפחות התלמידים</p> <p>הדמיה של תהליך קבלת החלטות בנושא כיתתי</p> <p>דיון כיתתי: עקרונות ליצירת מערכת חברתית תקינה וחיובית</p>	<p>עבודה תקציב חסכון</p>	<p>כיבוד הורים - הזכות והחובה, הכרת הטוב.</p> <p>מבנה המשפחה הגרעינית והמשפחה המורחבת- אילן יוחסין (תרשים) מעמד סבא וסבתא במשפחה מנהגים במשפחה- המשכיות המסורת סדר היום במשפחה תפקידי בני המשפחה, יחסי גומלין במשפחה.</p> <p>חגים ושמחות בחיק המשפחה</p> <p>17. אופן ההתנהגות בקבוצות ההשתייכות: במשפחה, עם חברים; מערכות הקשרים ההדדיים. ויתור, עזרה הדדית</p> <p>18. עקרונות ליצירת מערכת חברתית תקינה וחיובית (מצוות שבין אדם לחברו) יחסי שכנות</p> <p>19. חינוך פיננסי בתחום המשפחה: למה עובדים? במה עוסקים בני המשפחה? דוגמאות מחיי התלמידים. צרכנות נבונה.</p> <p>20. כיצד אפשר להתמודד עם בעיות וסוגיות שנגזרות ממחלוקות בין אוכלוסיות שונות? מחלוקות ומתחים במשפחה ובין חברים; סוג הבעיות שמתעוררות ומניעיהן; מה נעשה בקשר לבעיה עד כה? אופן ההתמודדות עם הבעיות והצעות לפתרון ולהפגת המתחים</p>	
--	---	--------------------------	--	--

			<p>מולדת ארץ מוצא עליה לארץ הקודש</p>	<p>21. חוקים הקשורים לסביבה הקרובה : חוקי משח. הצורך באכיפת חוקים בקרת ביצוע ההתנהגויות בחוג המשפחה ; ההתנהגויות בחוג המשפחה : שימור הקיים, שיפור או שינוי ההתנהגויות</p> <p>22. משפחות ויישובים יהודיים סיפורים ועדויות על העלייה לארץ המובטחת; השורשים בארץ המוצא ואורח החיים שם; שנים ראשונות בארץ</p> <p>השינוי שחל בחיי המשפחה בעת העלייה; השוואה בין אורח החיים בהווה לאורח החיים בעבר.</p>	<p>נושא ג': משפחות ויישובים בראי תולדות ארץ ישראל</p>
--	--	--	---	---	--

הישגים מצופים ב"מולדת, חברה ואזרחות"

כתה ג'

נושא	פרוט תכני הלימוד	מונחים ומושגים	הצעות לפעילויות לימודיות המשלבות תוכן ומיומנויות	מיומנויות וכישורי חשיבה	ערכים מודגשים
נושא א': לחיות בסביבות משתנות	<p>1. הסביבה שלי: המרחב הקרוב-שכונה, יישוב</p> <p>2. מיקום השכונה ביישוב, מקור שמה של השכונה, תולדות השכונה, התושבים בשכונה:</p> <p>צעירים ומבוגרים, עולים חדשים וותיקים (עליות לארץ), אנשים עם צרכים מיוחדים (עיוורים, נכים ועוד)</p> <p>3. אפיונים גאוגרפיים:</p> <p>מבנה טופוגרפי- על צלע ההר, לחוף הים.</p> <p>4. השפעת הסביבה על אורח חיו של האדם: איזור נוחות, איכות חיים, רמת החיים.</p> <p>5. זיהוי תופעות שהן מעשי ידי אדם בהקשר למבנים שנועדו לספק צרכים של תושבים; התייחסות למיקום ולארגון המרחבי של התופעות, בשילוב תרשים או מפה פשוטה; הבנת המפה: הצורך במפה, הצורך בהקטנה, שמירה על יחסי גודל.</p> <p>מיומנויות מפה: הפקת מידע ממפה, מקרא מפה, כיוונים, רוחות השמיים.</p> <p>מקומות ציבוריים (חנויות, מרפאה, בנק, בית כנסת, מתני"ס, בית ספר, גני ילדים, גינות משחקים, טיפת חלב, בית אבות, ישיבה, אולם אירועים) ומקומות פרטיים (בתי מגורים)</p>	<p>תופעה סביבה אורח חיים קהילה שכונה, [צעירה, ותיקה]</p> <p>מקום ציבורי מקום פרטי נגישות תחבורה קיימות אוכלוסייה עולים ותיקים בעלי צרכים מיוחדים</p>	<p>המורה יעזור לכל תלמיד למקם את עצמו בגבולות שכונת מגוריו.</p> <p>יצירת תעודת זהות לשכונת המגורים של התלמידים.</p> <p>ראיון עם תושב ותיק ביטוי אישי של התלמיד על השכונה. תיאור המקום האהוב בשכונה: שיר/סיפור/ציור וכד' תחרות צילומים- הכנת קטלוג תמונות.</p> <p>הכנת מפת תבליט של הסביבה</p>	<p>זיהוי מאפיינים של תופעות השוואה בין תופעות קריאת מפה הבנת תהליכי שינוי הגורמים לשינוי, סיבה ותוצאה בעיה ופתרון יתרונות וחסרונות לפתרונות למידת עמיתים – טיפוח מיומנויות שיח ועבודת צוות עידוד השיח למציאת פתרונות מגוונים</p>	<p>איכות הסביבה אחריות קיימות צרכנות נבונה קבלת האחר שיתופיות סובלנות זכויות חובות הוגנות אחריות מחויבות</p>

<p>שונות קבלת האחר</p>	<p>זוויות ראייה שונות התמודדות עם דילמה כתיבת טקסט טיעוני העלאת נימוקים מבוססים. תצפית על שכונה מסוימת מבניין גבוה וזיהוי התפרוסת המרחבית. דיון השוואה בין סביבת מגוריו של הילד לשכונה אחרת תחדד את ההבדלים : באורח חיים, בקהילה, בסביבה הטבעית ובנוף הבנוי. דיון יישום הלמידה בכתיבת תקנון כתתי (מומלץ) טיפוח כישורים הנוגעים להכרת עצמם וליכולותיהם להתנדב ולתרום לחברה</p>	<p>פעילות חוץ כיתתית : סיור בסביבה הקרובה -הכנת דף לסיור. שרטוט תרשים או מפה פשוטה ומקרא תצפית על שכונה מסוימת מבניין גבוה וזיהוי התפרוסת המרחבית. דיון השוואה בין סביבת מגוריו של הילד לשכונה אחרת תחדד את ההבדלים : באורח חיים, בקהילה, בסביבה הטבעית ובנוף הבנוי.</p>	<p>איכות חיים איכות סביבה אחריות התנדבות חסד</p>	<p>6. הפרדה בין שטחי מסחר לשטחי מגורים 7. ניתוח הקשר בין התופעות לבין מתן מענה לצרכי התושבים : לדוגמה : *בתחום החינוך קיומה של אוכלוסייה צעירה משפיע על מיקומם ומספרם של גני הילדים, גני שעשועים. *ריכוז שטחי מסחר למניעת רעש ולכלוך בסביבות מגורים. בתחום התחבורה : תאורת רחוב, מעברי חצייה. בתחום הדת : הקצאת שטח לבניית בית כנסת. התייחסות לתפקוד המבנים ולמרכיבים הארכיטקטוניים שלהם. (סגנונות בניה משתנים) 9. עשייה / פעולות למען הסביבה : א. עשייה למען הסביבה הפיזית, והשפעתה על איכות החיים. פעולות במרחב הפיזי: הבינוי באזור המגורים, סלילת כביש, ייעור, חקלאות, גינון. ב. הקשר בין האדם לסביבתו. האדם משפיע על הסביבה ומושפע ממנה. לדוגמה : שימור וטיפוח הסביבה. טיפוח הסביבה : ניקיון וטיפוח של חצר ביה"ס והגינה הציבורית, צביעה, גינון, פיסול סביבתי (פסיפס משותף, ספסלי רחוב דקורטיביים) ג. עשייה למען הסביבה האנושית ומשמעותה. פעולות במרחב האנושי, חברתי : בכיתה-מעורבות בתפקידים ובפעולות בכיתה, בביה"ס, בחוגים, בשכונה.</p>
----------------------------	---	--	---	---

		<p>השוואה- נסיעה בתחבורה ציבורית- הרכבת הקלה/אוטובוס, לעומת נסיעה ברכב פרטי</p> <p>דיון דילמה- האם להקים מרכז קניות בשכונת מגורים או להסתפק במרכז הקניות העירוני?</p>	<p>תחבורה תחבורה- מקיימת דילמה שימור פיתוח התמודדות הסתגלות</p>	<p>בסביבת המגורים-יצירת קהילה, מפגשים מתוכננים בשכונה לדוגמה : שיעור בדף היומי, אבות ובנים, קבלת שבת לבנות השכונה, התנדבות קהילתית, התנדבות בבתי חולים או בתי אבות. פעילות מעניינת וייחודית הקיימת בשכונה, פעילויות חברתיות בקהילה. השפעת העשייה על התורם והנתרם.</p> <p>10. שינויים בסביבה :</p> <p>א. שינויים בסביבה ובאפיונם, הסיבות לשינויים (צרכים, אילוצים).</p> <p>סביבות חיים הן דינאמיות ומשתנות. האדם משנה את הסביבה, השינוי משפיע על הפרט, על החברה ועל הסביבה.</p> <p>הסיבות לשינויים בסביבה - תועלת : גידול במספר התושבים, טיפוח ותחזוקה שוטפת, שכלול ושיפור. השינויים בשכונת המגורים הקרובה - שינויים זמניים לעומת שינויים תהליכיים מתמשכים : שינוי זמני : סלילה מחודשת של כביש או מדרכה, הרחבתם או שיפוצם, ניקוז מים ברחבי העיר, תיקון פריצת מים מצינור, שכנים חדשים. ושינוי מתמשך וקבוע : חידוש גינות, הרחבת נתיבי תחבורה, הוספת נתיבי רכבת קלה, בניית מוסד ציבורי, בניית קיר אקוסטי, בניית מרכז מסחרי ניתוח הסיבות לשינויים. מגבלת משאבים בסביבתו של האדם מחייבת קביעת סדרי עדיפויות. לדוגמה : מחסור בקרקע בחצר ביה"ס מחייב לבחור בין סוגי פעילויות המתקיימות בהפסקה.</p>	
--	--	---	---	---	--

		<p>חלוקה לקבוצות ובניית שכונה עתידיית, תוך שימוש חוזר בחומרים, בדגש על קיימות.</p> <p>סקר תושבים</p>		<p>ב. ניתוח השפעת השינויים, תוצאות והשלכות (יתרונות -חסרונות)</p> <p>יתרונות וחסרונות מבחינת הסביבה ומבחינת האדם. התמודדות עם שינויים ועם נזקים/בעיות הנגרמות בשל השינויים שהוזכרו, העלאת הצעות לפתרון. לדוגמה : גן שעשועים באזור מגורים הוא יתרון לאוכלוסייה צעירה וחסרון לאוכלוסייה בוגרת. הגינה כמוקד רעש ! סלילת כביש ראשי בסמוך לביה"ס יוצרת בעיית בטיחות. תוספת נתיבי תחבורה גורמת לריבוי עשן-מפגע הפוגע בבריאות ובהתפתחות של האדם, החי, הצומח והדומם. בניית מרכז מסחרי גורמת לריבוי פסולת-מפגע המזהם את האדמה, האוויר והמים בחיידקים המסכנים את הבריאות. פתרונות אפשריים להקטנת הנזק הסביבתי : פרסום, חינוך, שימוש בטכנולוגיות מתקדמות...</p> <p>ג. דרכים וכלים להתמודדות עם שינויים בסביבה (עם בעיות ודילמות הנובעות מתהליך השינוי).</p> <p>התמודדות הפרט - קבלת השינוי או אי-קבלת השינוי. יחסי גומלין אדם סביבה, מעורבות הפרט, אחריותו והשפעתו על התהליכים. שמירה על הסביבה- קיימות תכנון מקיים עתידי : עתיד קרוב ורחוק</p>	
--	--	--	--	--	--

		<p>משחק כתתי להתנהלות תקציבית- חברתית/ לימודית במהלך החודש.</p> <p>תכנון יריד מכירות / מכירה סינית שבו על התלמידים לתכנן היטב את קניותיהם +ניתוח התנהגות התלמידים בזמן היריד והפקת לקחים.</p> <p>הבניית ידע כדי לשקף נכון פערים בין רצונות וצרכים לבין יכולות ביצוע.</p> <p>דיון- לחיות יחד או אולי עדיף לגמרי לבד</p> <p>התפקיד שלי במשפחה- הכנת כרטיס ביקור</p>	<p>כלכלה תקציב צרכנות נבונה סקר שוק מבצעים הנחות סדר עדיפות צריכה מחסור הסתפקות – במועט מוצרים כחול לבן תרומה מצוות צדקה מעשר כספים יחסי גומלין קיימות מעורבות</p> <p>זהות אישית קבוצה, קהילה, כללים וחוקים, מעגלי השתייכות מנין</p>	<p>11. התנהגות כלכלית</p> <p>א. מגבלות כלכליות ברמה אישית (דמי כיס), כיתתית (קופת כתה), משפחתית (מקורות פרנסה), שכונתית (קופת המנהל הקהילתי) ולאומית (תקציב המדינה).</p> <p>ב. קביעת סדרי עדיפות על פי שיקולי דעת, צרכנות נבונה.</p> <p>ג. השפעת ערוצי הצריכה על שיקולי דעת של ילדים השפעת הפרסומות, דיוור ישיר, דחיית סיפוקים וראייה לטווח ארוך. הסתפקות במועט.</p> <p>ד. התמודדות עם משאבים מוגבלים, חלופות אפשריות</p> <p>ה. קשרי גומלין בין הפרט לחברה במסגרת הכיתה ובמסגרות חברתיות שונות</p> <p>ו. מילוי תפקידים כלכליים. תנועת נוער, חוג ועוד : לדוגמה :</p> <p>כתה-ערב כיתה משותף, סביבה הקרובה הבאת משלוחי מנות לבית אבות/ גן ילדים) שוויון הזדמנויות בקבלת תפקידים הפרט תורם לחברה ונתרם בעשייתו</p> <p>זהות אישית ומעגלי/מערכות השתייכות</p> <p>1. מהי קבוצה / חברה?</p> <p>2. השייכות לקבוצות השתייכות שונות : משפחה, בית-הספר, חוג, בית כנסת, תנועת נוער, קהילה, חסידות, ועוד</p> <p>3. אפיון קבוצות ההשתייכות.</p>	<p>נושא ב' : אזרחות</p>
--	--	---	--	---	--------------------------------

	<p>כתיבת סיפור המוכיח שיש יתרונות לקבוצה משחק תפקידים : חילוקי דעות בנושא חברתי. הצגת עמדות שונות, התמודדות והצעות לפתרון.</p> <p>הצגת איורים/תמונות שמתוארים בהם מצבים שבהם קשה לחיות בקבוצה : לדוגמה : קצב הליכה בקבוצה, יחיד שמתנגד לרצון הקבוצה בתכנון מסיבה/בהחלטה על משחק.</p> <p>סיפורים היוצרים הזדהות עם הקושי של השונה והחריג.</p> <p>ניסוח כללים להתנהגות בקבוצות ההשתייכות השונות : בהפסקה, בספריה, בבית הכנסת, ניסוח כללי משחק.</p>	<p>שותפות זכויות וחובות חוקים וכללים הלכות ומנהגים כבוד האדם הלבנת פנים לשון נקיה אלימות פיזית אלימות מילולית ותרנות התחשבות רגישות אכפתיות עזרה לזולת חסד ערבות הדדית מחלוקת מוסד/ארגון ציבורי מוסד עסקי מוסד התנדבותי</p>	<p>4. למה חיים בקבוצה ? מה תורמת הקבוצה לפרט ולהפק? ללמוד לראות את צרכי הזולת ולא רק את צרכי עצמי.</p> <p>5. ההתנהגות בקבוצות ההשתייכות : אופן קבלת החלטות בקבוצה זכויות וחובות בקבוצה / בחברה (אחריות, ואהבת לרעך כמוך, עזרה לזולת, כבוד הבריות)</p> <p>6. היחס לשונה ולחריג- גישת היהדות לתמיכה בחלש. שונות במעגל חברתי קרוב שילוב השונה בחברה ותרומתו לחברה (למוד משותף לקראת מבחן, מתנת יום הולדת, משלוח מנות, סיוע ועוד) הנגשה לנכים (רמזור, כסאות גלגלים, תחבורה ציבורית...)</p> <p>7. בחברה כללים וחוקים : תרומת החוקים והכללים והצורך בהם "אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו." לדוגמה : הסכמים ותקנות במסגרת הכיתה ובבית הספר ואופן אכיפתם. חוקי תנועה להולכי רגל, שמירת החוקים ואכיפתם. חוקים לשמירת איכות הסביבה.</p> <p>התורה כמערכת חוקים אלוקית, חוקי התורה כבסיס לחברה תקינה, חוקי התורה מחייבים כל יהודי ולא ניתנים לשינוי, מצוות התורה יוצרות את הרמוניה המושלמת בחייה של כל קבוצה. הלכות ומנהגים בעם היהודי.</p>	
--	--	---	---	--

		<p>כללי זהירות ברחוב.</p>		<p>8. מערכות חברתיות וארגונים מוסדיים המסדירים את חיי החברה</p> <p>1. הגדרת תפקידם של המוסדות והארגונים שבסביבה.</p> <p>כגון: ביי"ס, פר"ח, מתנ"ס, סניף דואר, מרפאה, ארגוני חסד (יד שרה וגמחי"ם אחרים). מטרתיהם, קהל היעד שלהם ואפיונם (מוסד ציבורי, עסקי, התנדבותי-חסד) לדוגמה:</p> <p>א. סניף דואר- מאפשר משלוח וקבלת דברי דואר, תשלומים עבור חיובים. אפיון: מוסד ציבורי קהל יעד: לא מוגבל. זכויות וחובות של מקבלי השירות ושל נותני השירות; יכולת השפעת מקבלי השירות על איכותו.</p> <p>ב. מרפאה-נותנת שרות רפואי ותרופות. אפיון: מוסד ציבורי. קהל יעד: חברי הקופה, תושבי האזור.</p> <p>ג. סופרמרקט. אפיון: עסקי.</p> <p>2. החוקים והנהלים במוסדות ובארגונים שבסביבה. לדוגמה: נהלים וכללים הנהוגים בספריה ובמרפאה.</p> <p>3. תהליך קבלת ההחלטות במוסדות ובארגונים שבסביבה. לדוגמה: אופן קביעת החוגים במתנ"ס, אופן קביעת שעות פעילות בספריה.</p>	
--	--	---------------------------	--	---	--

		<p>הצגת הפתרונות באמצעות דרמה.</p>		<p>9. התמודדות עם בעיות וסוגיות שנגזרות ממחלוקות בין קבוצות שונות בסביבה והצעות לפתרון/ אופן ההתייחסות אליהן.</p> <p>היחס לזולת (לקבוצה) על פי היהדות : לדוגמה : "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (אבות) "חביב אדם שנברא בצלם" (אבות) "הוי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות" (אבות א')</p> <p>"נעשה אדם" (בראשית א' פסוק כ"ו) רש"י : "...שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן" "...ומן הבהמה אשר לא טהורה" (בראשית ז' פסוק ב')</p> <p>"מה ששנוא עליך על תעשה לחברך" (אבות) "סור מרע ועשה טוב" (תהילים) "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" (ברכות מ"ג) "כל המלבין פני חברו כאילו שופך דמים" "המלבין פני חברו אין לו חלק לעוה"ב" (אבות)</p> <p>מחלוקות בין קבוצות. הגדרת הבעיות והסוגיות שמתעוררות ואופן ההתייחסות אליהן. התמודדות עם הבעיות והצעות לפתרון. תגובות ביחס לביטויי אלימות בקבוצה.</p>
--	--	--	--	---

		<p>עבודת חקר</p> <p>מתן ביטוי לנושא באמצעות: סיפורי עלייה של משפחות התלמידים סרט הצגה ראיון מקהלה יצירה אומנותית</p> <p>בניית דגמים של יישובים. בשילוב תערוכת צילומים, חפצים וכלים.</p>	<p>הבטחת הארץ- (בראשית י"ב ז') קבוץ גלויות</p> <p>מצוות יישוב הארץ הכיסופים לא"י עליות העפלה סרטיפיקט מעברה קליטה ישוב עירוני, ישוב כפרי, עיירת פיתוח</p>	<p>העליות לארץ ישראל ויישוב הארץ פתיחה:</p> <p>אמר הקב"ה למשה: "הארץ חביבה עלי וישראל חביבים עלי- אכניס את ישראל שהם חביבים עלי לארץ שחביבה עלי" (במ"ד כ"ג)</p> <p>אמר ר' יצחק: לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצווה ראשונה שנצטוו ישראל. ומה טעם פתח בבראשית? משום "כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" שאם יאמרו אומות העולם לישראל: ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים: כל הארץ ומלואה של הקב"ה, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה לכם וברצונו נטלה מכם ונתנה לנו..." (רש"י בראשית א' א')</p> <p>תלמידי חכמים, רבנים, ראשי קהילות שהנהיגו קהילותיהם אל ארץ ישראל ותרומתם לעיצוב החברה בארץ ישראל.</p> <p>הכרות עם סיפורים אישיים ממשפחות הילדים או ממקורות אחרים, המייצגים את תולדות היישוב בארץ ישראל, סיפורי עליות לארץ לאורך זמן; בתקופה העות'מנית, בתקופת המנדט הבריטי ולאורך שנות קיומה. ארץ המוצא ותאור החיים בה.</p>	<p>נושא ג': משפחות ויישובים בראי תולדות ארץ ישראל</p>
--	--	---	---	--	--

			<p>שמורת טבע</p>	<p>...עתידיים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוץ לארץ שיקבעו בארץ ישראל... (מג' כ"ט)</p> <p>הגעגועים לארץ (היבט יהודי והיבט היסטורי) בגלויות השונות. אופן העלייה לארץ : עלייה לגלית, העפלה לארץ ישראל, הקליטה בארץ – ארץ ישראל נקנית ביסורין : ...שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין, ואלו הן : תורה וארץ ישראל והעולם הבא...</p> <p>סיפורי אתרים, מקומות, יישובים, מפעלים ואישים תרומת העולים לארץ משותף ושונה בין הסיפורים התוספת והחידוש של כל קבוצת עולים לארץ ביטוי ליחסים בין יהודים לערבים בארץ או בארצות המוצא ;</p> <p>הסיפור שמאחורי אתרים, מקומות ומפעלים שממוקמים ביישוב של הלומדים ; סיפורם של אישים שקשורים לאתרים שנבחרו. (בהתאמה לגיל הלומדים וליישוב).</p> <p>הכרות עם אתרים /יישובים, מידע בסיסי על אתרים לדוגמה : הר מירון , נחל ירקון אלעד/בית שמש (יישוב עירוני) , מושב יסודות/ קוממיות/ קבוץ לביא (יישוב כפרי)</p>
--	--	--	------------------	--

ההישגים המצופים ב"מולדת חברה ואזרחות"

כתה ד'

נושא	פרוט תכני הלימוד	מונחים ומושגים	הצעות לפעילויות לימודיות המשלבות תוכן ומיומנויות	מיומנויות וכישורי חשיבה	ערכים מודגשים
נושא א': לחיות בסביבות משתנות	<p>סביבות חיים שונות- ➤ הלימוד הכללי על היישוב נעשה בהקבלה ללימוד על היישוב שבו מתגוררים התלמידים. ➤ הלימוד יעשה בשילוב מפת היישוב, מפת האזור ומפת א"י. ➤ מומלץ לתלות את מפת היישוב ומפת ארץ ישראל על קיר בכיתה. המפות ישמשו ככלי להתמצאות במרחב, לניתוח של תופעות במרחב ולתכנון של אירוע או מרחב כלשהו.</p> <p>1. הישוב- מהו ישוב?, יישובים בישראל, מקור שם היישוב ומשמעותו, סמל היישוב, אבחנה בין צורות יישוב ומאפייניהם-כפרי, עירוני, עיר.</p> <p>היישובים אז והיום: ישוב עתיק (בן אלפי שנים), ותיק (מעליה ראשונה) וצעיר (אחרי קום המדינה). מיקום היישוב, מבנה היישוב, גודלו וגבולותיו, פני השטח (הרים, מישור וגבעות, ים) האקלים ביישוב, פרקים בתולדות היישוב*,</p>	<p>ישוב ישוב כפרי ישוב עירוני עיר מטרופולין עיר בירה עיר נמל עיר קודש עיר ירוקה ישוב צעיר ישוב ותיק ישוב עתיק אזור גבול אקלים אוכלוסייה</p> <p>*יש ביטוי לנושא גם בנושא ג'.</p>	<p>הכנת מפת היישוב מחומרים שונים</p> <p>מפגש עם תלמידים מיישוב אחר</p> <p>ראיון</p> <p>טבלת השוואה</p> <p>סיור באזור</p> <p>סקר שביעות רצון שיח תמונה</p>	<p>התייחסות לסביבות למידה שונות כמשאב להפקת מידע – סביבות תוך בית ספריות, (כגון: ספרייה, מרחבי למידה) סביבות שמחוץ לבית הספר, בית המגורים, הנוף הפתוח, נוף המגורים.</p> <p>השוואה והסקת מסקנות: זיהוי מידע מסוגות שונות של טקסטים (תמונות, מפות, טבלאות ותרשימים)</p> <p>זיהוי והבנת הקשרים בין מושגים שונים</p> <p>השוואה, מיון והכללה</p>	<p>שונות</p> <p>זכויות</p> <p>חובות</p> <p>אחריות</p> <p>שייכות</p> <p>קבלת האחר</p> <p>פתיחות</p> <p>שיתופיות</p> <p>סובלנות</p> <p>התנדבות</p> <p>קיימות</p>

<p>פיתוח בר קיימא</p>	<p>יכולת עבודה בצוות ותקשורת בינאישית.</p> <p>שאלת שאלות והעלאת השערות.</p> <p>הפקת מידע מסוגות שונות של טקסטים.</p> <p>ארגון המידע וייצוג בדרכים מגוונות.</p> <p>הסקת מסקנות ויצירת הכללות על סמך המסקנות.</p> <p>ייצוג המידע והידע בדרכים מגוונות: הכרת דרכי ייצוג שונות של המידע - מפה, טבלה, דיאגרמה, גרף, תרשים. הערכה של היתרונות והחסרונות של סוגי ייצוג שונים.</p> <p>יישום כלל או עיקרון בעקבות המסקנות</p> <p>זיהוי רכיבים וקשרים- סיבה ותוצאה:</p>	<p>עבודת חקר</p> <p>הבעת עמדה</p> <p>דיון דילמה</p> <p>הכנת משחקים</p> <p>דיאגרמה</p>	<p>** יש ביטוי לנושא גם בנושא ב'.</p> <p>מסחר ושירותים תעשייה</p> <p>כלכלה פרנסה בנק תקציב</p>	<p>השכונות ביישוב- בעבר והיום, האוכלוסייה ביישוב** צביונו של היישוב.</p> <p>2. הארגון המרחבי של היישוב והסיבות לתפרוסת. שימושי קרקע בעיר/ אזורים תפקודיים: מגורים, מסחר, עסקים, תעשייה, תחבורה, פארקים וגינות, מוסדות ציבור (דואר, כבאות, משטרה ועוד)</p> <p>3. שינויים סביבנו השינויים בסביבה משפיעים על כל אחד שינויים המתרחשים בתחומים שונים ביישוב ובסביבתו ויש להם השפעה על המתרחש ביישוב (על המרחב, על גודל היישוב, על התעסוקה, על התושבים ואורח חייהם) הגורמים/ הסיבות לשינויים התייחסות ערכית לשימור אתרים ונוף בתהליכי שינוי השפעת השינויים על הסביבה מנקודות מבט שונות; תוצאות והשלכות; עמדות התושבים ביחס לשינויים; אחריות אישית לסביבה. התמודדות עם בעיות הנגרמות בשל שינויים; הצעת חלופות לפתרון הבעיות ולצמצום הנזק.</p> <p>4. מקורות פרנסה ביישוב ענפי תעסוקה שונים, שינויים שהתרחשו במקורות הפרנסה ביישוב. חינוך פיננסי: הבנק, צרכנות נבונה.</p>	
-----------------------	---	---	--	---	--

	<p>זיהוי וניתוח בעיות סביבתיות.</p> <p>הבנת העיקרון של יחסי גומלין בין אדם לסביבתו.</p> <p>העלאת מגוון אפשרויות לצורך פתרון בעיה : העלאת חלופות מגוונות לפתרון בעיה.</p> <p>פיתוח חשיבה יצירתית וחדשנית.</p> <p>פיתוח חשיבה ביקורתית ושיפוטית.</p> <p>חשיבה רפלקטיבית על תהליך הלמידה, שיתוף בתחושות ובמחשבות בעקבות הלמידה.</p> <p>ייצוג התובנות שהושגו ע"י הלומדים באמצעות דרך ייצוג שבה בחרו. מצגת, כרזה וכו', מתן הסבר מדוע נבחרה דווקא דרך זו להצגת הנושא.</p>		<p>חוק עזר עירוני</p>	<p>נושא ב' : אזרחות</p> <p>1. אני וזולתי קבוצת ההשתייכות האישית ומאפייניה התנהגות בקבוצות ההשתייכות. התושבים בשכונה וביישוב - הרכב האוכלוסייה קשרי גומלין בין תושבי היישוב לערים אחרות בסביבה : אירות, אזור מסחרי לתעסוקה ורכישת מוצרים.</p> <p>2. כיצד אפשר להתמודד עם בעיות וסוגיות שנגזרות ממחלוקות בין אוכלוסיות שונות? מחלוקות בין בעלי עניין שונים בתחומים שונים בעיות וסוגיות שמתעוררות - סוגי הבעיות וסיבותיהן. אופן ההתמודדות עם הבעיות ועם הסוגיות, והדרכים לפתרון.</p> <p>3. מערכות חברתיות וארגונים מוסדיים המסדירים את חיי החברה</p> <p>4. איכות השירות של עובדי ציבור ; השפעת הפרט על איכות השירות הציבורי</p> <p>5. הרשות המקומית- מבנה ארגוני, תפקידים : תאורה, פינוי פסולת, חינוך, תרבות תורנית, מים ועוד מקורות התקציב : ➤ תקציבים ממשלתיים ➤ מיסים עירוניים ➤ תרומות</p> <p>חוקי עזר עירוניים- השמירה על החוקים מחייבת גם אם אין מסכימים עם תוכנם. הצורך בחוקים ובאכיפתם.</p>
--	---	--	-----------------------	--

	<p>בניית טיעון והבעת עמדה ניסוח טענה, נימוקים, פיתוח "טענות נגד" והבעת עמדה מנומקת.</p> <p>פיתוח תרבות דיון המבוססת על התייחסות לטיעוני האחר הצגת נקודות מבט שונות לסוגיות שונות "שימור מול פיתוח".</p> <p>פיתוח היכולת להיכנס לנעליו של האחר ולהבין את נקודת מבטו.</p>	<p>בניית מפת תבליט המחולקת לאזורים שונים.</p>	<p>רוחות השמיים מצפן מפה תצ"א תרשים קנה מידה מקרא מפה צבעי מפה נוף צורות נוף- נופי ים ונופי יבשה כל המושגים. מפתח שמות</p>	<p>המהות של חוקי עזר עירוניים (אזור חניה, אגרת ארנונה, איסור הצגת סחורה מחוץ לחנות) חוקים של שמירה על הסביבה. קשרי הגומלין בין הרשות המקומית לבין התושבים- לדוגמה: הודעות ומכתבים מטעם העירייה, פניות של תושבים לעירייה. 6. אחריות הפרט על היישוב ותרומתו לאיכות החיים בקהילה 7. ארגוני חסד והתנדבות הפועלים ביישוב התנדבות ילדים במסגרת בית הספר ובקהילה</p> <p>1. העליות לארץ ישראל 2. הקמת יישובים בארץ ישראל</p> <p>1. כיוונים- ימין, שמאל, לפני, מעל.. 2. רוחות השמיים-שושנת הרוחות 3. מהי מפה? 4. למה חשוב ללמוד מפה? 5. כיצד מכינים מפה? 6. שימושי המפה: איתור מקום, הפקת מידע, הבנת תופעות ותפרושתן במרחב. 7. עקרונות לקריאת המפה: מבט על / מבט מהצד, תצלום אוויר – תצ"א קנה מידה קווי ומספרי, מקרא מפה/ סימנים מוסכמים, צבעי המפה הפיסית, 8. סוגי מפות 9. מפת ארץ ישראל פיסית רצועות אורך, צורות נוף בארץ ישראל.</p>	<p>נושא ג': משפחות ויישובים בראי תולדות ארץ ישראל</p> <p>נושא ד': מיומנויות מפה</p>
--	---	---	--	---	---

